

Развој славистике у 21. веку – изазови и перспективе

Бошко Сувајџић (Београд)

Апстракт

У склопу разматрања стања славистике у савременом свету, у раду је представљен извештај о организовању XVI Међународног конгреса слависта у Београду 2018. године. У средишту пажње је утврђивање опште тематике Конгреса; ту је и прецизирање форме рада, одређивање квота учесника, избор тематских блокова, формулисање пленарних реферата и сл. Све активности Председништва МКС-а, па и оне које се тичу измена у правцу модернизације МКС-а, морају имати у виду дугогодишњу традицију постојања и рада Међународног комитета слависта, и бити усмерене на развијање и неговање славистике у свим земљама света. Посебно је важно укључивање младих у рад МКС-а.

Кључне речи

XVI Међународни конгрес слависта; тематика; модернизација; традиција; облици рада; перспективе

Abstract

The Development of the Slavic Studies in 21st Century – Challenges and Perspectives

As a part of the state analysis of the Slavic culture in contemporary world, this paper represents a report on the organization of the XVI International Slavic Congress in Belgrade in 2018. The main focus is to determine the general theme of the Congress. There is also a refinement of the paper form, determination of the participant quota, the selection of thematic blocks, the formulation of the plenary presentations etc. All activities of the ISC Presidency, including those related to the modernisation of the ISC are to be considered in accordance with a long tradition of existence and work of the International Slavic Committee and be focused on the development and nurturing of Slavic studies in all countries around world. It is particularly important to involve young people in the work of the ISC.

Key words

XVI International Slavic Congress; theme; modernisation; tradition; paper forms; perspectives

Као председник Међународног комитета слависта, у раду ћу поднети извештај о организовању XVI Међународног конгреса слависта у Београду 2018. године. У средишту пажње програмског и организационог комитета Конгреса је утврђивање опште тематике Конгреса; ту је и прецизирање форме рада, одређивање квота учесника, избор тематских блокова, формулисање пленарних реферата и сл. Ту су и бројна техничка и организациона питања.

Све активности председништва МКС-а, па и оне које се тичу измена у правцу модернизације МКС-а, морају имати у виду дугогодишњу традицију постојања и рада Међународног комитета слависта, и бити усмерене на развијање и неговање славистике у свим земљама света. Због чега традиција? Због тога што је традиција модерна. И жива. Традиција нас учи самопоштовању. Традиција нас учи и поштовању других.

Не постоје мале и велике славистике. Само мали и велики слависти. Отуда све наше измене морају водити рачуна о равномерној заступљености свих славистичких центара и земаља света, и о сталној потреби да се славистика као наука, али и особени вид културне и друштвене мисије, и академске размене људи, мисли и идеја, у овим земљама, развија и унапређује. Посебно да се у славистички покрет укључи што више младих људи.

Тематика XVI Међународног конгреса слависта у Београду 2018. године

При изради тематике XVI Међународног конгреса слависта у Београду 2018. године, врло пажљиво су консултовани сви претходни конгреси слависта.

Тако, на последњем Конгресу у Минску, 2013. године, организоване су 3 секције: **1) лингвистика; 2) књижевност, културологија, фолклористика; 3) историја славистике.**

На Првом славистичком конгресу у Прагу 1929. године такође су биле организоване 3 секције:

1) историјско-књижевна; 2) лингвистичка; 3) педагошко-методолошка.

На XVI Међународном конгресу слависта у Београду 2018. године предвиђене су четири секције:

- 1. Језик**
- 2. Књижевност, култура, фолклор**
- 3. Питања славистике**
- 4. Специјалне теме Конгреса**

1. ЈЕЗИК

1.1. Етимологија и упоредно-историјска истраживања словенских језика

1.1.1. Порекло прасловенског језика

1.1.1.1. Питања интеракције прасловенског језика с прабалтичким језиком

1.1.1.2. Прасловенски језик и његови дијалекти

1.1.2. Словенска глотогенеза

1.1.2.1. Утицај несловенских језика и језичких група на развој словенских језика

1.1.3. Старословенски и црквенословенски језик

1.1.3.1. Утицај старословенског и црквенословенског језика на формирање словенских књижевних језика

1.1.4. Етимологија**1.2. Историја словенских језика**

1.2.1. Историјска граматика словенских језика

1.2.2. Историјска семантика и лексикологија словенских језика

1.2.3. Развој словенских језика в условима језичког контакта

1.2.4. Узајамни однос националних књижевних језика и народних дијалеката у различитим историјским периодима

1.3. Диалектологија словенских језика

1.3.1. Словенска лингвогеографија

1.3.2. Ареалологија

1.3.3. Савремени словенски дијалекти, стање њихове очуваности: виталност, динамика, редукција

1.3.4. Структура савремених словенских дијалеката: акцентологија, граматика, лексичка структура

1.3.5. Дијалекатска лексикографија и лексикологија

1.3.6. Језик града

1.3.7. Историја развоја словенских дијалеката

1.3.8. Периферни дијалекти словенских језика и контакти с несловенским језицима

1.3.9. Дијалекатска интерференција

1.3.10. Информатички дијалекатски фондови

1.3.11. Ономастика

1.3.11.1. Етимологија ојконима, хидронима, оронима

1.3.11.2. Ономастичка лексикографија.

1.3.11.3. Картографисање словенског ономастичког простора

1.3.11.4. Онимска ареалологија

1.3.11.5. Међусловенске онимске везе

1.4. Граматика савремених словенских књижевних језика

1.4.1. Фонетско-фонолошке и прозодијске карактеристике словенских језика

1.4.2. Акцентологија словенских језика

1.4.3. Системскограматичке особине словенских језика (морфологија, творба речи, синтакса)

1.4.4. Теоријски и методолошки аспекти граматичких проучавања словенских језика

1.4.5. Међусловенске језичке интерференције и граматички међуоднос словенских и несловенских језика

1.5. Семантика, прагматика и стилистика савремених словенских језика

1.5.1. Семантичка питања словенских језика на свим нивоима лингвистичке анализе

1.5.2. Лексика словенских језика и лексички односи

1.5.3. Лексикографија словенских језика

1.5.3.1. Онлајн речници словенских језика

1.5.4. Фразеологија словенских језика

1.5.5. Лингвистика текста и/или дискурс анализа

1.5.6. Лингвистичка и функционална стилистика словенских језика

1.5.7. Прагматичка истраживања у словенским језицима

1.5.8. Теоријски и методолошки аспекти семантичких/стилистичких/прагматичких проучавања словенских језика

1.5.9. Међусловенске језичке интерференције и семантички/стилистички/прагматички међуоднос словенских и несловенских језика

1.5.10. Словенска терминологија и терминографија

1.5.11. Конфронтационо проучавање савремених словенских језика

1.6. Интердисциплинарна истраживања словенских језика

1.6.1. Социолингвистика

1.6.2. Језичка политика.

1.6.2.1. Национални (словенски) програми језичке политике

1.6.2.2. Језичка и образовна политика Европске уније и учење словенских језика као страних

1.6.2.3. Мултилингвизам

1.6.3. Психо- и неуроллингвистика

1.6.4. Лингвокултурологија.

1.6.5. Етнолингвистика

1.6.6. Типологија

1.6.7. Рачунарска лингвистика.

1.6.8. Корпусна лингвистика.

1.6.9. Интернет-ресурси словенских језика

1.6.10. Глотодидактика

1.7. Стандардизација и норма словенских језика

1.7.1. Проблеми нормирања словенских стандардних језика

1.7.2. Питања правописа и графематике

1.7.3. Развој стандарднојезичких норми

1.7.4. Иновације у стандарднојезичким нормама

1.7.5. Интернет-комуникација и проблеми савремене норме у словенским језицима

1.7.6. Словенски књижевни микројезици, питања формирања, функционалног развоја и стандардизације

2. КЊИЖЕВНОСТ, КУЛТУРА, ФОЛКЛОР

2.1. Интердисциплинарна истраживања словенских књижевности

- 2.1.1. Текстолошка истраживања словенских књижевности
- 2.1.2. Дигитализовани продукти
- 2.1.3. Интеракција словенских књижевности с несловенским
- 2.1.4. Словенски језици и културе у доба информационих технологија
- 2.1.5. Словенске књижевности и културе у компаративној, интерлитерарној и интеркултуралној перспективи

2.2. Развој словенске писмености

- 2.2.1. Словенска писменост у различитим етапама свог развоја
- 2.2.2. Писмена традиција Ђирила и Методија и њена рецепција у словенским књижевностима
- 2.2.3. Нова издања споменика словенске писмености

2.3. Словенске књижевности и средњовековље

- 2.3.1. Поетика средњовековне књижевности
- 2.3.2. Жанрови средњовековне књижевности
- 2.3.3. Узајамне везе словенских књижевности и култура у средњем веку

2.4. Историја словенских књижевности и развој теоријско-методолошких знања

- 2.4.1. Стилске формације у словенским књижевностима
- 2.4.2. Жанрови у словенским књижевностима
- 2.4.3. Теорија, историја стиха и упоредна словенска метрика
- 2.4.4. Књижевне традиције и словенске књижевности данас
- 2.4.5. Узајамне везе и додире словенских књижевности и култура
- 2.4.6. Теоријски аспекти проучавања савремених словенских књижевности

2.5. Преводи словенских књижевности као културни трансфери

- 2.5.1. Словенски и међусловенски преводи
- 2.5.2. Процес превођења: лингвистичке и књижевне трансмисије културних знакова
- 2.5.3. Превод и наслеђе антике, византијске, јудеохришћанске и исламске традиције у словенским књижевности и културама
- 2.5.4. Превод као чинилац филозофске, религијске и политичке мисли Словена

2.6. Књижевноисторијско знање, књижевна критика и публицистика

- 2.6.1. Периодика у словенским књижевностима и културама: посредник, показатељ поетичких промена, стилских епоха, жанрова
- 2.6.2. Деканонизација и реконструкција (националне) књижевне историје

2.6.3. Публицистика и медији: релативизација/афирмација културног и књижевног идентитета

2.6.4. Вредности и (словенска) књижевна критика

2.7. Словенске књижевности – религија – филозофија – политика – култура

2.7.1. Филозофска, религиозна и политичка мисао Словена

2.7.2. Наслеђа антике, византијске и јудеохришћанске традиције у словенским књижевностима и културама

2.7.3. Дијалог Исток–Запад у словенским књижевностима и културама

2.7.4. Проблеми узајамне рецепције националних култура

2.7.5. Славистика и националне идеологије у словенским земљама

2.8. Словенске књижевности и културно наслеђе у XXI веку

2.8.1. Европеизација/глобализација и словенске књижевности

2.8.2. Интеркултурна и интерлитерарна прожимања словенских књижевности и култура

2.8.3. Књижевне и културне „утопије“ – панславизам данас

2.8.4. Славистика и проблеми (пост)колонијализма у савременом свету

2.8.5. Проблем егзила/азила/(е)миграција у словенским књижевностима и културама

2.8.6. Ми и други (с антрополошког и социјалног аспекта) у словенским књижевностима и културама

2.8.7. Европске књижевне и културне парадигме и словенске књижевности и културе

2.8.8. Књижевност словенских дијаспора

2.9. Словенски фолклор, фолклористика и митологија у интернационалном контексту

2.9.1. Словенски фолклор и друге етнокултурне традиције

2.9.2. Сакупљачи и истраживачи фолклора славистичке оријентације

2.9.3. Митолошке основе фолклора

2.9.4. Реч и обред

2.9.5. Опште и регионално у фолклору

2.9.6. Жанрови „живог“ фолклора данас

2.9.7. Текстологија фолклора

2.9.8. Фолклор и књижевност

2.9.9. Савремени фолклор; постфолклор

3. ПИТАЊА СЛАВИСТИКЕ

3.1. Историја славистике

3.1.1. Славистичке школе и њихов допринос лингвистици и науци о књижевности

- 3.1.2. Славистика из перспективе историје школства и педагошких идеја
- 3.1.3. Славистика у XX веку: правци, контроверзе и наслеђе
- 3.1.4. Великани славистике: нови погледи на наслеђе истакнутих слависта
- 3.1.5. Јубилеји и годишњице:
 - 3.1.5.1. Николај Костомаров и Пантелејмон Кулиш у историји културе Словена (поводом 200-годишњице украјинских научника и писаца)
 - 3.1.5.2. [овде се очекују конкретизације теме 3.1.5. у појединачним рефератима, према примеру подтеме 3.1.5.1.]
- 3.1.6. Преглед историографије славистике у националним центрима

3.2. Теорија и методологија славистике

- 3.2.1. Традиција и иновација у методологији славистике
- 3.2.2. Славистика и нове научне парадигме у хуманистици
- 3.2.3. Славистика у компаративној перспективи
- 3.2.4. Славистика и студије културе
- 3.2.5. Ужи и шири приступ славистици
 - 3.2.5.1. историјске, друштвене и економске прилике у словенским земљама као предмет славистичких истраживања
- 3.2.6. Славистика и интердисциплинарна истраживања

3.3. Перспективе славистике

- 3.3.1. Правци развоја славистике у XXI веку
- 3.3.2. Славистика и глобализациони процеси
- 3.3.3. Словенски свет ван граница Европе

3.4. Теоријско-методолошки аспекти проучавања и наставе словенских језика, књижевности и култура

- 3.4.1. Методолошки проблеми и перспективе високошколске наставе словенских језика, књижевности и култура
- 3.4.2. Правци развоја савремених истраживања наставе словенских језика, књижевности и култура

4. СПЕЦИЈАЛНЕ ТЕМЕ КОНГРЕСА

- 4.1. Двеста година *Српског рјечника* Вука Стефановића Караџића и Вуков значај у славистици
- 4.2. Александар Белић у историји славистике
- 4.3. 1918. година и развој словенских језика и књижевности и њиховог проучавања

Организатор Конгреса је са стране домаћина Савез славистичких друштава Србије, а суорганизације су се прихватили Филолошки факултет Универзитета у Београду и Српска академија наука и уметности (САНУ). Конгрес се одржава под високим по-

кровитељством председника Републике Србије и покровитељством Града Београда. **Време одржавања Конгреса** је 20–27. 8. 2018. године по аналогији са конгресом у Минску. Место одржавања Конгреса биће Филолошки факултет Универзитета у Београду и САНУ, премда ће се, по потреби, радити и другде.

Форме рада Конгреса су секцијски реферати, округли столови и тематски блокови.

Задржане су квоте као део традиције у раду МКС-а. Валидне су квоте које су донете 2010. године на заседању МКС-а у Новгороду, иновирание на заседању МКС-а у Прагу 2015. године и у Букурешту 2016. године.

Оптimalни број учесника је 650 учесника с рефератом у секцијама и округлим столовима, те 150–200 у тематским блоковима, укупно 800–850.

Конгрес се први пут отвара за нову категорију: учеснике без реферата и учеснике са постером. Њихов број износи максимално 20% од квота које важе за сваку земљу.

Дакле, одлучено је да општа квота буде 800–850, с тим да се, преко те квоте највише за 20%, према потреби, повећавају поједине националне квоте.

У случају коауторских реферата, по правилу, важи начело „један реферат – један референт“; могуће је учешће и већег броја коаутора унутар квоте одговарајућег националног комитета; за коауторски реферат важи исто временско ограничење као и за остале секцијске реферате.

Предвиђено је око 30 тематских блокова. За разлику од ранијих конгреса, одлучено је да **број учесника тематског блока буде од 3 до 8.** Пожељно је да реферати буду на три словенска језика, а морају бити најмање на два и највише по два референта могу бити из исте земље. У тематским блоковима предвиђа се један уводни реферат у трајању од 20 мин., остали реферати по 15 мин., док се реч у дискусији ограничава на 5 мин. Анотацију тематског блока пише предлагач за цео блок, а дужан је да приложи и анотације излагања сваког референта.

Имајући у виду чињеницу да се број од 53 пријављена тематска блока морао радикално редуковати, а руководећи се начелом да тематски блок треба да третира не начелна, већ јасно проблематизована специфична питања од значаја за славистику, **Међународни комитет слависта је на састанку проширеног Председништва у Букурешту 24. и 25. септембра 2016. године утврдио листу од 32 тематска блока за 16. Међународни конгрес слависта у Београду.**

Донета је одлука о томе да се прилози за тематске блокове припреме за Конгрес објављивањем на Интернету (на сајту МКС-а биће објављени линкови), а да се реферати за секције, као и досад, штампају пре Конгреса.

Подржан је предлог да Словенска библиотека у Прагу буде матична библиотека Међународног комитета слависта те се позивају сви национални комитети да редовно достављају своја издања и релевантне публикације у репозиторијум Словенске библиотеке, као и да то исто чине са електронским материјалима.

На седници проширеног Председништва МКС-а у Београду 2014. године, на предлог Матичног научног одбора за језик и књижевност Министарства просве-

те и науке Републике Србије, на седници одржаној 5. 12. 2012. године, покренута је иницијатива за формирање **Референтне листе славистичких часописа на нивоу Међународног комитета слависта.**

Ово је учињено из разлога што је рангирање међународних часописа искључиво према ISI публикацијама Journal Citationreports SCI, SSCI, па чак и према ERIH листи, која подржава националне часописе (који се објављују на свим европским језицима), али где се славистички часописи углавном налазе тек у последњој, трећој поткатегорији ове листе (ERIH), у потпуности неодговарајуће за област језика и књижевности. За часописе са подручја уметности и хуманистичких наука импакт фактор се не израчунава ни на самој ISI листи. Индекс библиометријске анализе може се користити само као помоћни, али не и као пресудни критеријум.

На заседању МКС-а у Прагу 2015. године предложено је да, осим верификованог статуса у међународним базама података, критеријум за разврставање часописа треба да буде и њихова садржина, односно општесловенска проблематика коју третирају.

Колега Герд Хенчел понудио је критеријуме на основу којих се врло функционално може направити опис референтних славистичких часописа и извршити њихово разврставање, без нужне категоризације. Тиме би се направио детаљан списак релевантних славистичких часописа с могућношћу да сваки национални комитет искористи ову листу у сврху коју су му предлагачи наменили.

Изнета је молба националним комитетима да до заседања проширеног Председништва МКС-а у Букурешту у септембру 2016. сачине спискове својих публикација, разврстају их према садржају и тематици часописа и пошаљу МКС-у, односно Комисији која је задужена за листу, а да Комисија потом изиђе с новим предлогом МКС-листе, што је на заседању у Букурешту 24. и 25. септембра и учињено. **Усвојена су основна начела према којима ће листа до краја године бити потпуно дефинисана и постављена на сајт МКС-а и Словенске библиотеке у Прагу.**

Изнет је предлог да се издања која се припремају за Конгрес буду уређена тако да чине **јединствену библиотеку.** На тај начин би серија у коју би ушли прилози за Конгрес и евентуално будуће конгресе била препознатљива у свету, **што би било први пут у оквиру славистичког покрета.** То би значило да формати буду слични, да су корице сличне или истоветне, те да се тако као јединствена целина остану као наслеђе свих националних комитета и свих релевантних славистичких библиотека.

проф. др. Бошко Сувајџић

Филолошки факултет, Универзитет у Београду
Студентски трг 3, 11000 Београд, Србија
bosko@fil.bg.ac.rs

